

TURİSTİK DESTİNASYON ÇERÇEVESİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM YÖNETİMİ VE PAZARLAMASI

Mete SEZGİN*
Abdullah KARAMAN**

ÖZET

Bu çalışmada turistik destinasyonlarda sürdürülebilir turizm yönetimi ve pazarlamasıperspektiflerinden genel olarak bahsedilmiştir. Sürdürülebilirliğin temelinde, turizm kaynaklarının bugün ve gelecekte kullanımı ile ilgili bilincin önemi yatmaktadır. Turizm yönetimi anlayışınıkullanarak turizm kaynaklarını değerlendirmek, eko turizm kriterleri ile sürdürülebilir bir büyüme sağlamak önem taşımaktadır. Bu çalışmada sürdürülebilir turizm yönetim ve pazarlama anlayışına dikkat çekilmiştir. Çalışma derleme niteliğinde olup; sürdürülebilirlik açısından yönetsel süreçte çevre-insan iletişiminde turizm kaynaklarının tanıtımının yapılması, kaynakların kullanımı, potansiyel müşteriler ve yerel halkla ilişkileri, turistik destinasyonların pazarlaması ve sürdürülebilir turizm yönetimi içerisinde değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Turizm, Turistik Destinasyon, Turizm Yönetimi ve Pazarlaması

ABSTRACT

In this study sustainable tourism management and its marketing perspectives are discussed generally. Sustainability relies on the importance of understanding the value of tourism resources today and tomorrow. It is important to consider the tourism resources by use of tourism management and achieving sustainable tourism by use of eco tourism criteria. This study focuses on sustainable tourism management and its marketing understanding. This study could be qualified as a compilation and the promotion of tourism resources with respect to environment-human communication regarding managerial process, use of resources, relationships between host community and potential customers, marketing of touristic destinations are discussed in the framework of sustainable tourism management.

Keywords: Sustainability, Sustainable Tourism, Touristic Destination, Tourism Management and Marketing.

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik kavramı son yıllarda en çok konuşulan ve gündem oluşturan bir kavram haline gelmiştir. Sürdürülebilirlik, belirli bir ekosistemin ya da sürekliliği olan herhangi bir sistemin kesintisiz, bozulmadan, aşırı kullanımla tüketmeden ana kaynaklara aşırı yüklenmeden sürdürülebilmesi yetkinliği olarak bilinmektedir. Sürdürülebilirlik, bugünün gereksinimlerini; gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama kabiliyetinden ödün vermeden karşılayan kalkındır. Kaynaklar sürekli olarak değerlendirilmeli, bu değerlendirme çerçevesinde maksimum koruma sağlanmalı, özellikle çevreyi koruma bilinci ön planda tutulmalıdır.

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu ** Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

Turizmin sürdürülebilirliği turizme sebep olan yerel, bölgesel ve ülkesel değerlerin bilinmesi, korunması, geliştirilmesi ve çekiciliğinin her dönem devamlılığının sağlanması anlamına gelmektedir.

Sürdürülebilir turizmin gerçekleştirilmesinde temel ön koşullar arasında, ideal bir yönetim ve pazarlama anlayışının hâkim olmasıdır. Turizm-çevre-insan etkileşiminin yaşandığı, yalnızca doğal değil, kültürel değerlerinde hâkim olduğu sektörde, tüm kaynakların bilinmesi, korunması ve gelecek nesillere aktarılması önem taşımaktadır. Bu aktarımın başarılması etkin yönetim ve pazarlama ile mümkün olabilir.

Çalışmada, tüketicinin değişen tüketim anlayışı ve eko turizm kıstasları da düşünülerek sürdürülebilir turizmin yönetim ve pazarlama anlayışının değerlendirilmesi yer almaktadır.

Sürdürülebilir Büyüme ve Turizm

Sürdürülebilir turizm kavramı daha geniş bir kavram olan “Sürdürülebilir büyüme”den gelen ve bu büyümeyi turizmin özel bağlamına uygulama anlamına gelen özel bir terimdir. Yazarlar genellikle “sürdürülebilir büyüme” teriminin kaynağını 1987’deki Dünya Komisyonunun Çevre ve Gelişim konulu “Ortak Geleceğimiz” başlıklı raporuna dayandırır. (Adını hazırlanmasında görevlendirilen grubun makamından alan Brundtland Raporu olarak da bilinir.) Bu terim, görünüşte birbirinden oldukça farklı olan ekonomik büyüme ve çevresel koruma kavramlarını bir araya getirmek için ilk defa bu raporda kullanılmıştır. Brundtland Raporu’nda bu terime ilişkin görüş, sadece azami ekonomik büyümeyi elde etme (yani ekonomik verimliliği sürdürmek) ile ilgili değildir. Aynı zamanda bu konuya ilgili olmayan günümüz toplumunu oluşturan bireyler ve gruplar arasındaki hem şu anki adalet (nesil içi eşitlik), hem de yeni nesil ile gelecek nesiller arasındaki adalet (nesiller arası eşitlik) konularını da içeren bir ekonomik büyüme olmasıdır (Garrod ve Fyall, 1998:200). Yarınbugünden tüketmek ve bazı avantajlı grupların şuan ki kaynakları daha öznel kullanma eğilimleri bilim insanlarını bu konuda düşünmeye yöneltmiştir. Böylece sürdürülebilir kalkınma ve büyüme günümüz dünyasının önemli ortak sorunları haline almıştır.

Sürdürülebilir büyüme üzerine genel akademik literatürde, kavramın anlaşılmasını geliştirmek için yapılan çalışmalar genelde farklı görüşlerin çatışmasını içerirken, son zamanlarda daha çok sürdürülebilir büyümenin değişik anlayışların tanımı gösterilmiştir. Sürdürülebilir büyüme kavramının ayrıntıları araştırılırken, taraftarlar arasında çevrecilik akımı görüşleri konusunda zıtlık ve fikir ayrılığı ortaya çıkmıştır. Bu konular, insan sağlığı ve mutluluğunu sağlayan doğal kaynakların kullanım hakkı eşitliğine nasıl en iyi biçimde erişileceği ve kaynaklardan istifade etmeyi takip edecek olan toplumsal, ekonomik ve çevresel kâr ve zararın dağılımı üzerine bir tartışma da karmakarışık bir hale gelmiştir. Eşitlik, hem şimdi (kuşak içi eşitlik) hem de gelecekte (kuşaklararası eşitlik) insanların bütün temel ihtiyaçlarını karşılama ve belki de isteklerini tatmin etme girişimini ifade eder. Bu da, insanların refahında mekânsal ve zamansal değişiklikler meydana getiren gelişmeden kaçınma anlamına gelir (Hunter, 1997:851). Artık sanayi işletme yöneticileri ilk başlarda “önce kar” düşünürken, sonra “önce insan” şimdilerde ise “önce doğa” düşüncesini temel paradigmaları olarak işletme politikalarında kullanmaktadırlar. Bu durum sürdürülebilirliğin yönetim ve pazarlama perspektifi ile ilgilidir.

“Sürdürülebilir turizm”, çevreyle bütünleşmiş turizm gelişimi tartışmasında bir anahtar kelime haline gelmiştir. Bu fikrin genel bir sonucu; hızlı bir biçimde büyüyen bu endüstrinin çevresel sonuçlarının daha fazla göz ardı edilemeyeceğidir. Geçmişte, turizmin çevresel sonuçlarını değerlendirilebilmek için, Çevresel Etki Değerlendirmeleri (Environmental Impact Assessment=EIA), değişikliğin hangi seviyesinin müsamaha gösterilebilir olduğunu anlama – Gelişme Kapasitesi Kavramı (Carrying Capacity Concept= CCC) ve Kabul Edilebilir Değişiklik Sisteminin Limitleri (Limits of Acceptable Change System= LAC) gibi kavram önerilmiştir. Bununla birlikte, yukarıda adları geçen bu üç kavramı, seyahatin evrensel sonuçlarını önemli ölçüde göz ardı ederek, yerel çevrede meydana gelen değişikliklere odaklanmıştır. Ancak, son zamanlarda çıkan birçok yayın; ulaşımın (Özellikle hava

trafiği), uzun mesafeli turizmle bağlantısı olan çevresel etkilerin büyük çoğunluğunun sorumlusu olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin; tipik bir yolculuğun % 90'ından fazlasının iklim değişikliğine katkısı vardır. Bu nedenden dolayı var olan kavramlar, seyahatin belli şekillerinin ve bazı destinasyonların sürdürülebilirliği hakkında belirgin açıklamalar yapmak için yetersizdir. Aynı durum, yerel toplulukları da içine alan bütünleşmiş planlama tarafından nitelenen eko turizm için de geçerlidir. Aslında, eko turizm çevreye zararlı değildir ve bu yüzden genelde sürdürülebilir olarak anlaşılır. Eko turizm, bu yüzden, çevreci teşkilat ve enstitüler ve bunlarla benzerliği olmayan doğa için Dünya çapında fon ve Dünya Bankası tarafından olumlu bir gelişme olarak önerilir ve desteklenir(Gössling ve dğr, 2002:199-200). Eko turizm etkin yönetim anlayışı ve dinamik pazarlama süreciyle kırsal kalkınmada önemli sonuçlar doğurabilir. Ekolojik dengelerin sürekliliğini ve toplumsal değerlerin yaşatılmasını amaçlayan bu turizm anlayışı, bölgesel gelir artırıcı bir argüman olarak kullanılabilir.

Sürdürülebilir turizmi çevreleyen karışıklığın çoğu esas olarak, ılımlı, endüstri sonrası, alternatif, sorumlu, uygun, yeşil, kırsal, düşük etki, çevre ve doğu temelli gibi eş anlamlı ve benzer ifadelerin kullanılması neden olmuştur. Bu farklılık en farklı ya da en iyiyi bulmak için yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Bir kısım yazarlara göre sürdürülebilir turizm, tamamıyla yeni ürünler ve pazar bölümüyle ilgili görmekte, bazılarının göre ise bir gelişme süreciyken; kimilerine göre de turizmin bütün olarak can atması gereken bir yol gösterici ilkeyi temsil eder. Bu yüzden, sürdürülebilir büyüme kavramında olduğu gibi, sürdürülebilir turizm kavramında da gerçekte ne ifade edildiği bazı tartışmaların konusudur(Godfrey, 1998:213).

Teoride turizm, çevresel gelişim kapasitesi, toplumsal sorumluluk ve turizmin yerel halkın istekleriyle bütünleşmesi konularında saygılı olarak sürdürülebilirlik ilkelerine kavuşur. 1992'de Turizm Birliği ve Dünya Doğa Fonu, sürdürülebilir turizmi, turizm ve buna bağlı altyapı olarak, hem günümüz hem de gelecekle ilgili olarak:

Doğal sosyal ve kültürel kaynakların gelecekteki üretkenliği ve canlanması için doğal kapasiteler içinde hareket eder;

Turizm deneyimine insanların ve toplulukların, adetlerin ve yaşam biçimlerinin, geçmişin ve şimdinin yapacağı katkıların farkındadır;

Bu insanların, turizmin ekonomik karında adil bir paya sahip olduklarını kabul eder;

Bütün yatırım sahiplerince, özellikle birçok yerdeki yerel insanlar ve topluluklarca yönlendirilir olarak tanımlanmıştır.

Sürdürülebilir turizmi konu edinen birçok belirsizlik, ilgili terimler olan eko turizm ve sorumlu turizm kavramlarıyla olan karışıklıktan doğmuştur. Sonuç olarak, sürdürülebilir turizm tanımlanması, dolayısıyla uygulanması ve değerlendirilmesi zor bulunmuştur. Sürdürülebilirliğin geniş yapısı içinde turizm endüstrisi, yeşil kimlikler oluşturmak için çaba sarf etmiştir(Johnson, 2002:261). Giderek kirlenen dünyamızın hem doğal hem de kültürel zenginliklerin paylaşılması ve belirli bir adil kazancın bölge yaşayanlarına aktarılması önemli bir çalışma alanı olarak görülmektedir.

Turistik Destinasyon Çerçevesinde Sürdürülebilir Turizm Yönetimi ve Pazarlaması

Turizm, geleneksel kurumsal sınırları aşmış bir sınıf hak sahibi arasında bağlantı kuran birçok ekonomik, sosyal ve siyasi gücün politika ve işletme yönetimini etkilediği bir rekabet ortamında çalışır. Turizm, uzmanlık alanından ve toplumdaki neredeyse her şeyle bağlantılı olan yönetici sınırlardan geçtiği için işbirliği ve yönetim konusunda sorun yaratır. Aynı şekilde çevreyi de etkiler. Sürdürülebilirlik, turizm endüstrisindeki uzun süreli rekabet ortamını geliştirme amacıyla, sosyal ve ekonomik kalkınmanın yanı sıra çevreyi de ilgilendiren farklı konuları bütünleştirmeye çalışır(Kernel,

2005:151).

Turizm, günümüzdeki en geniş, en hızlı gelişen sanayilerden biridir. Bu hızlıbüyüme, turizm ürünlerinin ve mekânlarının çeşitlendirilmesini sağlamaktadır. Böylece, küçük çaplı, yan turizm ve kırsal “deneyim” turizmi gibi yeni, alternatif turizm çeşitlerine ihtiyaç doğmaktadır(Lordkipanidze ve dğr, 2005:788). Turizmde alternatif arayışlar çevrenin ve sosyal yapının hızla tahrip olmasınıönlemeye yönelik yeni bir politika olarak karşımıza çıkmaktadır.

Turizmin, ağırlıklı doğal kaynaklara dayalı olması, sürdürülebilir büyüme fikrine çok uygun düşer. Bununla birlikte, Butler’in de ortaya koyduğu gibi, sürdürülebilir büyüme ile turizmi bir arada olması gereği gerçekleri kabul edilebilir hale getirir. Butler gerçeğin iki yönünü ortaya koymuştur. Bunlar:

Turizmin çevreyle bağlantısı hakkında hala bazı bilinmeyenler vardır.

Turizmin doğada sürdürülebilir olabileceğini açıkça ispat eden deneysel bilgilerin hala eksikliği vardır.

Turizm gelişiminin sürdürülebilir olması için Butler (1991), politikaların uyum ve düzeni, etkinlik yanlısıplanlama, büyüme sınırlamalarının kabul edilirliğini ve uzun süreli bir vizyona sorumlu olunması gibi ön koşulların, planlamanın ilk safhalarında yerine getirilmesini önermiştir. Stankey, Cole, Peterson ve Frisell (1985) tarafından geliştirilmiş kabul edilebilir değişim limitleri sistemi (The Limits of Acceptable Change=LAC) bu ön koşullarıçerir(Ahn ve dğr, 2002:2).

Sürdürülebilir turizm kavramı yıllar geçtikçe gelişerek turizme uygulanmış ve turizmle ilgili yayınlarda, kitaplarda, milli ve uluslararası politika ifadelerinde yoğun bir şekilde tartışılmıştır. Turizm planlamasında, gelişiminde ve işleyişinde turizmin bütün alanlarıyla ilgili(korunmuş bölgelerde turizm, otel işletmesi, balina izleme, mercan kayalıkların etrafında dalma, havayolları turizmi gibi) genel bir kavram haline gelmiştir(Garrod ve Fyall, 1998:203)

Çevreyi ekonomik sistemin önemli bir parçasıolarak gören, çeşitli çevre planlama ve idare tekniklerini kullanmanın çevresel korumaya yardımcıolabileceği şeklindeki ekonomik yöntemler ve yaklaşımlardaki gelişmelere rağmen (turizmdeki) gelişmenin çevre üzerindeki olumsuz etkileri konusundaki kaygı, gelişim için yeni kavramsal bir çerçeve gerektirir. Bu kavramsal yaklaşım, “sürdürülebilir gelişim” olarak adlandırılır ki; bu terim Brundtland Raporu’nun yayımlanmasından sonra önem kazanmıştır. Günümüzde turizmi de içeren her türlü gelişim için yeni bir paradigmanın bir parçası haline gelmektedir. Sürdürülebilirlik kavramiturizm sektöründe farklı biçimlerde uygulanmıştır: küresel, milli ve yerel düzeyde, kamu sektöründe ve özel sektörlerde birtakım özel şirketler düzenlemelerinde çevreyi daha merkezi bir noktada tutmaktadırlar. Fakat bunun ne derece çevre için gerçek bir kaygıdan ileri geldiği, ya da sadece daha fazla müşteri çekme amacı taşıyan bir iş planlaması ve sanayinin düzenlenmesini geciktirme amaçlıbir çaba olduğu belirsizdir. Örneğin, Butler turizm sanayisinin, sürdürülebilirliği pazarlamadan çeşitli nedenlerden ötürü benimsediğini iddia eder(Kuo ve Hsiao, 2007:8).

Geçen on yılda, sürdürülebilir turizm parçalarını belirlemek, bu parçalarideğerlendirme ve uygulamanın metotlarını tasarlamak için bireyler, örgütler ve hükümet tarafından muazzam çabalar gösterilmiştir. Bu çabalarda strateji belirleme gitgide önemli bir araç olmuştur. Sürdürülebilir turizm ilkeleri olarak çeşitli alanlarda kullanılan değerlendirmeler sonucunda, dünyanın çeşitli bölgelerinde daha geniş çapta pratiğe dönüştürülmüş ve daha fazla artılmıştır. Bu durum, sürdürülebilir turizm programının yeni alanlarla tanıştırıldığı zaman özellikle önemli olmaktadır. Bir girişimin etkililiğini belirtmek için geçerli uygulama ile ilgili taban bilgisine sahip olmak ve uygulamanın periyodik değerlendirmesini üstlenmek gereklidir(Twynam ve Johnston, 2002:1165). Böylece nereye ve nasıl gidileceği programlanmış olmaktadır. Bu iş planısüreçleri hızlandırarak turizmin olumsuz sonuçlarının ortaya

çıkmasını engellemektedir.

Sürdürülebilir gelişim için sürdürülebilir turizm gelişiminin bazı ana ilkelerini özdeşleştirmek için yararlı olabilir. Bu ana ilkeleri şu şekilde belirtebiliriz:

Sürdürülebilir turizm gelişimi (Sustainable Tourism Development=STD), yerel turist destinasyonlarında şimdiye kadar dahil edilmeyen bu ihtiyaçları ve asıl doyuma katkıda bulunmalıdır.

STD yerel turist destinasyonlarında mutlak yoksulluğu ve eşitsizliği azaltmalıdır.

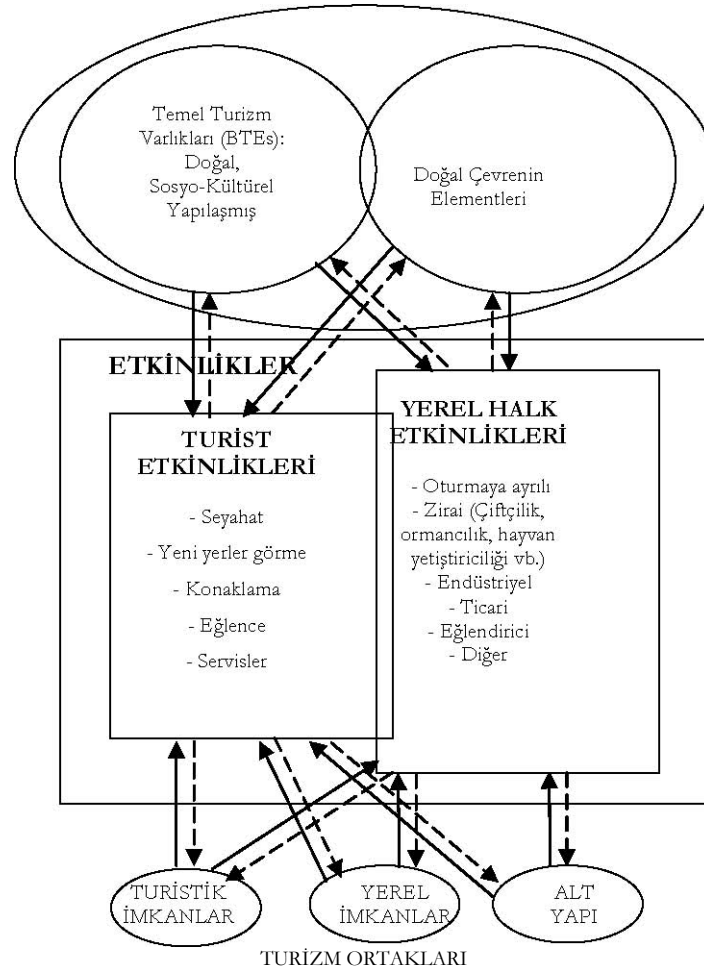
STD, bakımsızlıktan, ilgisizlikten, eksikliklerden ve kötülüklerden kendilerini özgür hissetmeleri ve yerel insanın özsaygı kazanmaları için, turist destinasyonlarında gerekli şartların ortaya çıkarılmasına katkıda bulunmalıdır. Şunu söyleyebiliriz ki, STD doğa, bilgisizlik, diğer insanlar, ıstırap, kurum ve dogmatik inançlar gibi sosyal çevreden ve önemli yaşam şartlarından uzaklaştırmadan ev sahibine özgürlük vermede yardımcı olmalıdır.

STD sadece ülkesel ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda bölgesel ve yerel ekonomik gelişmeyi de hızlandırmalıdır. Bu büyüme sosyal yelpaze karşısında adil olarak paylaşılmalıdır.

STD kendi ihtiyaçlarını karşılamak için gelecek ürünlerinin kapasitelerini tehlikeye atmadan zamanın belirsiz bir döneminde ilkeleri ya da üst hedefleri elde etmelidir (Tosun, 2001:290-291).

Sürdürülebilir turizm yönetim çerçevesinde bir başka nokta da sürdürülebilir ürün kavramıdır. Ancak sürdürülebilir ürün kavramı, kendi doğrularında yaşam niteliğinin gelir vergisi beyannamesi olmaktan ziyade "yaşamın niteliği" düşünceleri tarafından sınırlandırılan ekonomik yararlar olarak anlaşılmıştır. Bu, genişlemenin düşünceye baskı uygulamasından ziyade kültürel ve çevresel alanların korumasının olduğu yerlerde genellikle sürdürülebilirlik söylevinin etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Birkaç çalışma turizm bölgelerinde kültürel, sosyal ve çevresel refahını sağlayan faydaların tartışılmasına rağmen şimdiye kadar böyle katılımlara tayin için hiçbir çerçeve önerilmemiştir. Turizmin olayının gerçekleştiği yeri çevreleyen ve turizm hareketinin ulusal ilişkisini vurgulayan bir sistem açısı literatürde geri kalmıştır, hatta az gelişmiştir. Kısaltmalar yoluyla açıklamalar yapılmasında sadece girdilerin değerlendirilmesi sakıncalı durumlar yaratmaktadır. Terimsel olarak sabit sınırlamayı ifade eden taşıma kapasitesi kavramı bu girdi merkezinin bakış açısının karakteridir. Mc Cool, değerlendirme için düzgün bir çatının girdilerden ziyade sadece amacın tanımlaması değil aynı zamanda çıktılara odaklanan bir izleme sistemini gerektirdiğini belirtir. Açık bir şekilde girdiler ve çıktılar değerlendirme çatısında eşit dikkate almaya mecbur olması ve daha geniş araştırmaya dayanan sistemin bir parçası olarak bir ürünü anlama konuya yaklaşmanın en iyi yoludur (Nortcote ve Macbeth, 2006:200). Açık sistemlerde verimliliği ölçmek için kullanılan girdi- çıktı analizleri bu durum içinde gerekli olabilir. Aksi takdirde sadece sürdürülebilir turizm ürünlerini oluştururken girdilerin dikkate alınması ürünün yanlış tanımlanması, anlaşılmasa ve değersiz görülme gibi sorunları da beraberinde getirebilir. Bu nedenle sistemin çıktıları ürünün oluşturulması ve sürekliliğini sağlamsında çok önemlidir.

Güçlü bir sürdürülebilir turizm stratejisi tüm aktörlerin bu süreç içerisinde yönetilmesiyle mümkün olabilir. Yapılan çalışmalar yönetim fonksiyonları olan planlama, örgütleme, koordinasyon, yöneltme ve denetim işlevlerinin tam kapsayacak şekilde olmalıdır. Şekil 1'de görüleceği gibi sürdürülebilir turizmde yer alan aktörler her ne kadar belirgin çizgilerle birbirinden ayrılmasa da uygun bir biçimde görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir.

- BTEs (Background Tourism Elements): Temel Turizm Varlıkları

Şekil 1. Ortakların Turizm ve Diğer Aktivitelerle Olan İlişkisi

Kaynak: Brassoulis, Helen, (2002). "Sustainable Tourism And The Question Of The Commons" *Annals Of Tourism Research*, vol:29, no.4, pp. 1065-1085, Elsevier Science Ltd, Printed In Great Britian, s.1070.

Şekil 1’de turizm ortakları ve diğer aktivitelerle olan ilişkileri görülmektedir. Turistik etkinlikler ve yerel halkın etkinliklerinin iç içe geçtiği, turistik ve yerel imkânların kullanıldığı simüle edilen sistemde; doğal kültürel sistemin, altyapının karşılıklı ilişkileri görülmektedir. Sürdürülebilirlik açısından bu etkileşim önem taşımaktadır. Bu etkileşimi sağlamak temelde etkin yönetim anlayışıyla mümkün olabilir. Alt yapı, turistik ve yerel imkanlar baz alınarak uzun süreli etkinlikler yapılmaktadır. Bu etkinlikler yerel ve turistik amaçlı olabilir. Bu noktada önemli olan bu etkinliklerin turistik ürüne temel teşkil eden bileşenlerle, genel doğal çevre bileşenlerinin zarar görmesini önlemeye yönelik yönetim ve pazarlama anlayışının yerleştirilmesidir. Aksi takdirde bu süreç iyi yönetilemeyeceği için beklenen katkıyı sağlamayabilir.

Sonuç

Son yıllarda sürdürülebilir turizm kalkınması turizm sektöründe önemli bir yer tutmaktadır. Ev sahipleri ile turist kesimlerinin ihtiyaçlarının bugün var olan

kaynakların gelecekte değerlerinin arttırmak ve korumak anlamında sürdürülebilirlik önemlidir.

Sürdürülebilir turizm, asıl olarak çevre ile ilgili bir durumdur. Kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamsal fonksiyonların hem yöre halkı hem de ziyaretçiler tarafından ihtiyaçların karşılanması ile ilgili yönetsel bir süreçtir.

Sürdürülebilir turizmin doğa, insan ve turistik destinasyon üçlüsü şeklinde düşünüldüğünde yönetsel süreç daha da önem taşımaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ile turizm arasındaki ilişkiler çevresel değerler üzerinde odaklanmak olduğunda yönetsel süreçle turizm değerlerini korumak ve ileriki nesillere taşımakta gerekli ilkeleri belirlemektedir.

Sürdürülebilirlik açısından yönetsel süreç içerisinde turistik destinasyonların pazarlamasında birçok faktörle karşı karşıya kalınmaktadır. Sürdürülebilirlik çevre insan iletişimde turizm kaynaklarının tanıtımının yapılması, kaynakların kullanımı, potansiyel müşteriler ve yerel halkla ilişkiler bu süreç içerisinde değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak günümüzde pek çok sanayi işletmesi bile artık sürdürülebilir bir doğadan bahsederken, henüz çok bakir bulunan değerlerin insanlığın hizmetine sunumu çok titiz yönetim ve pazarlama politikalarını gerektirmektedir. Bir Kızılderili atasözünün dediği gibi “Biz Dünyayı atalarımızdan miras almadık, çocuklarımızdan ödünç aldık” düşüncesiyle sürdürülebilir bir turizm politikası oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

Ahn, Bum Yong, Lee, Bongkoo, Shafer, C.Scott, (2001). “Operationalizing Sustainability In Regional Tourism Planning: An Application Of The Limits Of Acceptable Change Framework”, **Tourism Management**, pp. 1-15, Elsevier Science Ltd.

Briassoulis, Helen, (2002). “Sustainable Tourism And The Question Of The Commons” **Annals Of Tourism Research**, vol:29, no.4, pp. 1065-1085, Elsevier Science Ltd, Printed In Great Britian.

Garrod, Brian, Fyall, Alan, (1998). “Beyond The Rhetoric Of Sustainable Tourism?”, **Tourism Management**, Vol.19, No.3, pp. 199-212, Elsevier Science Ltd, Printed In Great Britian.

Godfrey, Kerry B. (1998). “Attitudes Towards “Sustainable Tourism” In The UK: A View From Local Government”, **Tourism Management**, vol:19, no:3, pp.213-224, Elsevier Science Ltd, Printed In Great Britian.

Gossling, Stefan, Hansson, Carina Borgström, Horstmeier, Oliver, Saggel, Stefan, (2002). “Ecological Footprint Analysis As A Tool To Assess Tourism Sustainability”, **Ecological Economics**, pp:199-211, Elsevier Science Ltd.

Hunter, Colin, (1997). “Sustainable Tourism As An Adaptive Paradigm”, **Annals Of Tourism Resarch**, vol.24, no.4, pp. 850-867, Elsevier Science Ltd, Printed In Great Britian.

Johnson, David, (2002). “Environmentally Sustainable Cruise Tourism: A Reality Check”, **Marine Policy**, pp. 261-270, Elsevier Science Ltd.

Kernel, Pernille, (2004). “Creating And Implementing A Model For Sustainable Development In Tourism Enterprises” **Journal Cleaner Production**, pp. 151-164, Elsevier Science Ltd.

Kuo, Nae-Wen, Hsiao, Teng-Yuan, (2007). “An Exploratory Research Of The Application Of Natural Capitalism To Sustainable Tourism Management In Taiwan” **Journal Of Cleaner Production**, pp. 1-9, Elsevier Science Ltd.

Lordkipanidze, Maia, Brezet, Han, Backman, Mikael, (2005). “The Entrepreneurship Factor In Sustainable Tourism Development” **Journal Cleaner Production**, pp. 787-798, Elsevier Science Ltd.

Nortcote, Jeremy, Macbeth, Jim, (2006). “Conceptualizing Yield”, **Annals Of**

Tourism Research, Vol.33, No.1, pp. 199-220, Elsevier Science Ltd, Printed In Great Britian.

Tosun, Cevat, (2001). "Challenges Of Sustainable Tourism Development In The Developing World: The Case Of Turkey", **Tourism Management**, pp. 289-303, Elsevier Science Ltd.

Twynam, G. David, Johnston, Margaret E. (2002). "The Use Of Sustainable Tourism Practices", **Annals Of Tourism Research**, Vol.29, no.4, pp. 1165-1168, Elsevier Science Ltd, Printed In Great Britian.